

muziek stempelt, mis ik tot nu toe. Wel meen ik, dat er een climax is waar te nemen. De composities van den heer Zorgman zelf zijn behoorlijk bruikbaar; de Kerstuitgave met zijn Koraalfantasie op „Hoe zal ik U ontvangen?“, „Daar ruischt langs de wolken“ (door A. L. Schouten) en variaties op „De herdertjes lagen bij nacht“ is bij mij in dankbare herinnering gebleven.

Eventuele consumenten en producenten maak ik attent op het adres van den redacteur: W. Zorgman, Koninginnestraat 96, Breda.

JOH. LUIJKENAAR FRANCKEN.

OPVOEDING EN LAGER ONDERWIJS

Het eigen karakter van het Buitengewoon Onderwijs.

Zoo oppervlakkig beschouwd, zou men zeggen, dat er in het Buitengewoon Onderwijs zoo goed als geen eenheid is: vergelijk nu eens een doofstomme met een achterlijke, en een blinde met een diefachtige jongen of een kreuple stumper. Vergelijk eens, om maar op eigen terrein te blijven, Effatha met zijn doofstommen met de Johannastichting te Arnhem voor lichamelijk gebrekkigen, of Bartimeüs met de August Hermann Franckeschool te Rotterdam voor karakterzwakken (een betere — en Hollandsche — naam voor psychopaten).

Om een globaal overzicht te krijgen kunnen we eerst onderscheiden twee groepen: de geestelijk en de lichamelijk misdeelden. Het aantal scholen voor de eerste groep is wel verreweg het grootst in aantal. Ik zal hier geen cijfers noemen, maar verwijs hiervoor naar de zeer goede Statistiek van het Buitengewoon Onderwijs.

Onderscheiden we de eerste groep weer in achterlijken en karakterzwakken, dan zien we de twee typen: het eerste met zijn geringe gaven en vaak groote stoornissen, ook op intellectueel gebied, terwijl de fouten van de tweede groep meer van moreelen aard zijn: diefachtigheid, neiging tot zwerven, e.d., soms gepaard met heele goede gaven van verstand. Wie heeft medegewerkt aan de reclassering van gevangenen, kent dit type dadelijk. Soms zeer begaafde menschen, maar die het moeilijk vinden, in rechte banen te wandelen.

Het spreekt, dat het bij al deze geestelijk misdeelde kinderen vooral gaat om een voor hen gepaste opvoeding, temeer, waar de meeste ouders totaal ongeschikt moeten worden geacht om zoo'n zware taak naar behooren te vervullen. Deze mag waarlijk wel worden gegeven in handen van vakmenschen, die studie van dergelijke afwijkende kinderen hebben gemaakt. Het verhoegt ons dan ook zeer, dat er voor deze onderwijzers speciale cursussen worden gegeven door geleerden en practici op dit gebied. En — wat nog meer zegt — dat de belangstelling voor deze cursussen zoo heel groot is.

Bij de groep der lichamelijk misdeelden staat het eenigszins anders, misschien met uitzondering van de kinderen der Johannastichting, die een grensgeval vormen en waar onderwijs en huiselijke opvoeding elkaar ongeveer in evenwicht houden.

Bij blinden en doofstommen is het vooral om opvoeding door onderwijs te doen, daar dit onderwijs een zeer speciaal karakter draagt, dat buiten de scholen bijna niet te geven is en in de enkele gevallen, waar dit voorkomt, toch maar tot gebrekkige resultaten leidt.

* * *

Als we nu deze verzameling zoozeer verschillende misdeelden overzien komt onwillekeurig de vraag naar voren, waarover het in het opschrift boven dit opstel gaat. Heeft dit onderwijs een eigen karakter, ondanks zijn verschillende typen.

In de Wet op het Lager Onderwijs zijn ze allen bijeengebracht onder den naam Buitengewoon Lager Onderwijs. Dit wijst al op een zekere eenheid, al is de naam niet geheel juist. Immers, verschillende dezer scholen geven ook uitgebreid lager onderwijs, speciaal die voor geestelijk normale kinderen.

Nu wordt onze aandacht nog eens op deze zaak gevestigd in een artikel van den Inspecteur van dit onderwijs, Dr A. van Voorthuysen in het Tijdschrift voor R.K. Buitengewoon Lager Onderwijs, geschreven naar aanleiding van een voordracht, gehouden voor de Vereeniging Kinderstudie te Den Haag.

De schrijver is wel bij uitstek bevoegd om deze kwestie te kunnen beoordeelen: iemand die dagelijks met al deze soorten van onderwijs in nauwe aanraking komt en gelegenheid heeft, ze uit eigen aanschouwing te leeren kennen.

En hoe oordeelt nu Dr van Voorthuysen over het eigen karakter der scholen voor Buitengewoon Onderwijs?

Hij meent, dat ze ondanks de vele verschillen wel degelijk hun eigen karakter hebben.

Eerst de behandeling,¹⁾ het woord ditmaal in beperkter zin genomen dan gewoonlijk het gebruik aangeeft. Dr van Voorthuysen zegt er dit van:

„Evenals de geneesheer steeds begint met observatie van den patiënt, zoo moet ook het schoolleven van ieder minderwaardig kind beginnen met studie van het geval. Wat de onderwijzer in de eerste plaats zich heeft eigen te maken, wanneer hij geplaatst wordt op de Buitengewone school, is „oog krijgen voor het geval“. Bij het gewoon Lager Onderwijs zooals het tenminste algemeen gegeven wordt, wordt de nadruk gelegd op het gemeenschappelijke, dat alle kinderen van een bepaalde afdeeling bezitten. Men heeft een norm, waaraan elk kind wordt verondersteld te voldoen, en men heeft een leergang, die ongeveer past voor den gemiddelden leerling en die voor alle kinderen op dezelfde wijze geldt. Het Buitengewoon Onderwijs stelt juist het verschil, dat de leerlingen vertoonen op den voorgrond. Het kenmerkende is hier de bijzonderheid van elk kind op zichzelf. Zoodra men te doen heeft met afwijkende kinderen, krijgt men het verschijnsel van het telkens weer anders zijn, van het éénmaal voorkomende, van het geval, dat in zijn verloop steeds zijn eigen karakter vertoont. Duitse paedagogen drukken dit uit door te verklaren: Jedes Kind ist ein Problem an sich.

Bij het Buitengewoon Onderwijs kan men geen schema van onderwijs opstellen, dat voor een bepaalde groep van abnormalen geldt. De behandeling van de kinderen op de school moet niet gericht zijn op een soort gemiddeld kind, zij moet zich uitsluitend laten leiden door de realiteit van de persoon, dat wil zeggen, zij heeft bij elk der kinderen volledig rekening te houden met de structuur van het individu.

En even verder trof mij deze zeer juiste opmerking: „De gewone Lagere School is er op ingesteld, dat een van tevoren vastgestelde hoeveelheid van het cultuurbezit wordt gebracht in de hoofden der leerlingen. Het is het bijzondere der Buitengewone school dat zij zich dit doel niet stellen kan. Op de scholen voor zwakzinnigen het meest, maar ook op de scholen voor blinden, doofstommen en psychopaten loopen de begaafdheden der kinderen mijlen ver uiteen. Het is onjuist om den gang van het onderwijs van de kinderen van dezelfde klasse te dringen in hetzelfde plan van: met Kerstmis zoover en in dat leerjaar die afgepaste hoeveelheid.“

Ook heeft de schrijver zeer goed aangevoeld, dat het bij het Buitengewoon Onderwijs in de eerste plaats gaat om de opvoeding:

„De voordeelen der individualisatie komen eerst duidelijk te voorschijn wanneer men de school voor Buitengewoon Onderwijs voornamelijk wil beschouwen als opvoedingsinstituut en eerst in de tweede plaats als leerinrichting.“

Even verder lezen we: „Dat bij deze opvatting de strengheid en de strakheid van den lesrooster in gedrang komen, behoeft naar mijn meening geen reden te zijn om het individuele systeem af te wijzen.“

Het verblijdt ons, dat de Schrijver den moed heeft, om deze dingen hardop te zeggen. Inderdaad staan we in de Buitengewone School veel losser tegenover leerplan en lesrooster dan in de gewone, wat natuurlijk niet wil zeggen, dat we er maar op los leven. Maar het verdient waardeering, dat dit hier zoo juist wordt aangevoeld en de grondigheid ervan aangetoond door den Inspecteur. Tenslotte wijst de schrijver erop, dat de Buitengewone School werkschool is, in dien zin, dat de leerling er ook wordt opgeleid voor een vak.

„De meeste scholen voor doofstommen en voor blinden hebben dit probleem opgelost door aan de scholen voor algemeen vormend onderwijs speciale vakscholen te verbinden. Men heeft hier derhalve twee soorten van inrichtingen, die echter te zamen één geheel vormen. De bedoelde scholen zijn erin geslaagd om een zeer nauwe aansluiting te verkrijgen, welke hierin bestaat, dat het vakonderwijs reeds begint, voordat het onderwijs in de algemeene vakken geheel is beëindigd. De oudere kinderen bezoeken gedurende een gedeelte van den dag de gewone school en zijn voor het overige deel van den dag werkzaam in de werkplaats, waar de praktische opleiding voor een bepaald vak plaats vindt.“

De huishoudklassen voor meisjes en de werkklassen voor jongens op de scholen voor zwakzinnigen hebben hetzelfde doel. Ze beoogen, zoveel mogelijk, de sociale bruikbaarheid der kinderen tot een zoo hoog mogelijk peil op te voeren.

Ik zou in verzoeking kunnen komen om nog meer aan te halen uit dit zoo leerzame artikel, maar het zij zoo voldoende. Wie belang stelt in deze zaak, leze het artikel in zijn geheel, hij zal er genoeg van beleven.

Zeist.

G. A. ALDUS.

¹⁾ Spatieëring ook verder van mij. A.

De komende Lager-onderwijs-wet.

1. De besturen van de bijzondere scholen-vereenigingen zullen ongetwijfeld met belangstelling kennis nemen van het pas ingediende ontwerp tot wijziging van de L. O.-wet 1920.

Op verschillende punten wordt hierin een regeling voorgesteld, welke allerlei, thans bestaande, ernstige bezwaren wegneemt. Indien deze bepalingen wet worden, dan zullen voor vele schoolbesturen talrijke financiële zorgen zijn weggenomen, zorgen, die ten onrechte tot nu toe op die besturen zijn gelegd. Zoo mag met erkentelijkheid gewezen worden op de bepaling, dat de voorschotten op de exploitatie-uitgaven niet meer 80 pCt, maar 100 pCt van de vermoedelijke gemeentelijke vergoeding zullen bedragen. (Artikel 110, 6e lid); op salarissen van boventallige onderwijzers zal voortaan voorschot kunnen worden verleend. (Art. 106, 9e lid); vereenigingen, welke meer dan één school in stand houden, zullen de vergoeding berekend zien over al die scholen tezamen. (Art. 109, 6e lid); de jaarlijksche rekening en verantwoording zal niet meer vóór 1 Februari moeten zijn ingezonden, de termijn voor indiening is nu verlengd tot 30 Juni. (Art. 110, 1e lid).

Dit zijn zoo enkele zeer opvallende, aanzienlijke verbeteringen, waarvoor wij den Minister van Onderwijs en met hem de Staatscommissie Rutgers dankbaar mogen zijn. Het ligt niet in de bedoeling te dezer plaatse een diepgaande bespreking te houden van de heele reeks van wijzigingen; de algemeene opzet van dit blad gedooft zulk een gedetailleerde behandeling niet. Slechts op enkele onderdeelen, waarvan een nadere voorziening niet ongewenscht schijnt, zij hier nog nader de aandacht gevestigd.

Ila. Een van de verbeteringen, hierboven nog niet genoemd, is deze, dat de besturen niet meer jarenlang behoeven te wachten op de vaststelling van het kosten-cijfer per leerling, waarnaar de Gemeente de door haar te betalen vergoeding zal berekenen. Artikel 55 bis bepaalt n.l. dat reeds bij de vaststelling van de gemeente-begroting, dat is dus in het algemeen vóórdat het nieuwe schooljaar begint, de Gemeenteraad zal vaststellen het bedrag in het komende kalenderjaar voor onderwijskosten uit te geven. Overeenkomstig dit cijfer zal aan de besturen een voorschot worden verleend. (Artikel 110, 6e lid.) De moeilijkheid, thans bestaand, dat een schoolbestuur bij zijn voteeren van uitgaven nooit wist, tot hoe ver men kon gaan, omdat de gemeentelijke cijfers niet alleen zeer laat na afloop van het schooljaar werden vastgesteld, maar bovendien die cijfers aan groote veranderingen onderhevig waren, is hiermede weggenomen. Doch niet alleen dat een voorschot, gelijk aan dat voorloopig geraande cijfer zal worden verstrekt, ook de vergoeding zelf zal naar dat cijfer berekend worden. (Artikel 109, lid 1 en 2.) Natuurlijk voorziet de Wet in een verrekening van hetgeen de uitgaven van het schoolbestuur lager mochten zijn dan het bedrag van de aldus berekende vergoeding. (Artikel 110, 4e lid.)

Waar evenwel op gewezen mag worden is dit. In de Wet staat niet bepaald, dat, indien bij suppletore begroting de Gemeenteraad de eigen uitgaven voor een loopend kalenderjaar verhoogt, een evenredige verhooging der voorschotten aan de bijzondere scholen het gevolg daarvan zal zijn. Indien nu een Gemeenteraad al te optimistisch zou zijn bij de eerste begroting, en de uitgaven van de schoolbesturen noodwendig hooger moeten zijn, dan voorziet de voorschotregeling niet in het hiaal, hetwelk op deze wijze kan ontstaan. Wel bepaalt artikel 55 bis, 8e lid, dat men bij Gedeputeerde Staten in verzet kan komen tegen de begrotingscijfers. Zulk een verzet is echter in alle gevallen moeilijk. De opneming van een voorschot, dat een suppletore begroting dezelfde toepassing zal vinden als de eerste begroting, zou voor enkele moeilijkheden, welke hier kunnen rijzen, een redelijke oplossing bieden.

b. De beteekenis van het zoeven ontwikkelde bezwaar blijkt nog te meer, wanneer men de artikelen 109 en 110 beschouwt. De Gemeenteraad is verplicht om, indien de gemeentelijke kosten hooger blijken dan de bij de begroting geraande cijfers, de mogelijke vergoedingen aan de bijzondere schoolbesturen dienovereenkomstig te verhoogen. (Artikel 109, 4e lid.) Echter volgt uit artikel 55, ter, 3e lid, dat deze vaststelling en beschikbaarstelling eerst na afloop van een vijfjarige periode zal moeten geschieden. Een oogenblik zou men nog kunnen lezen, dat na de vaststelling van elke rekening der Gemeente (zie artikel 55 ter, 3e lid, „de“ rekening der gemeente), dat is dus jaarlijks, de vaststelling en beschikbaarstelling van dit excessief mogelijk zou zijn; uit de memorie van toelichting (op artikel 109) blijkt evenwel, dat die beschikbaarstelling naar de nieuwe (nu vijfjarige) periode wordt verplaatst. De schoolbesturen zijn dan bevoegd hun meerdere uitgaven over eenige vijfjarige periode te bestrijden uit de aldus verhoogde vergoeding over de volgende vijfjarige periode. De bedoeling van deze bepaling is voortreffelijk; zij waarborgt immers aan de bijzondere schoolbesturen, dat een mogelijk nadeelig verschil over eenige periode nog niet behoeft te beteekenen

een on
lijkheid
scholen
ciele
meis-
gaven
voorloc
in de
meerde

Het
door te
begroot
duid, d
de wer
blijken
„jaar
raad
derjaar
ook zo
vastiges
besture
den. V
omtren
bestaat
raad“
Mr H.
den Sc
dat ver

„Daa
Scholl
tember
het vo
derwijs
beroep
is best
gesteld

Die
sie. Za
het We
Het
voor, c
komen
is daar

III. I
verbete
Gemeen
scholen
durende
worden
ten-cijf
stratie-
per le
uit de
dit cijf
maar
voorge
Een on
lijke ad
per le
nog ne
twijfel
stratie
Ik bes
een R
belast
lid van
eenigin
puteere
dacht
lid van
bepleit
heid be
ook he
mag w
zal me
en aan
onheir

Welk
cijfer v
kosten-
ministr
der gro
Accoun
terecht
bereket
het da
pensioe
der, de
de afde
(rentev
ting di
de gew
Die
dit is v
volgens
ernstig
baar at
leerling
overho
Accoun
Gemeen
baar, r
in alle
de vijf
zij de
eenigsz
het m
zoek v